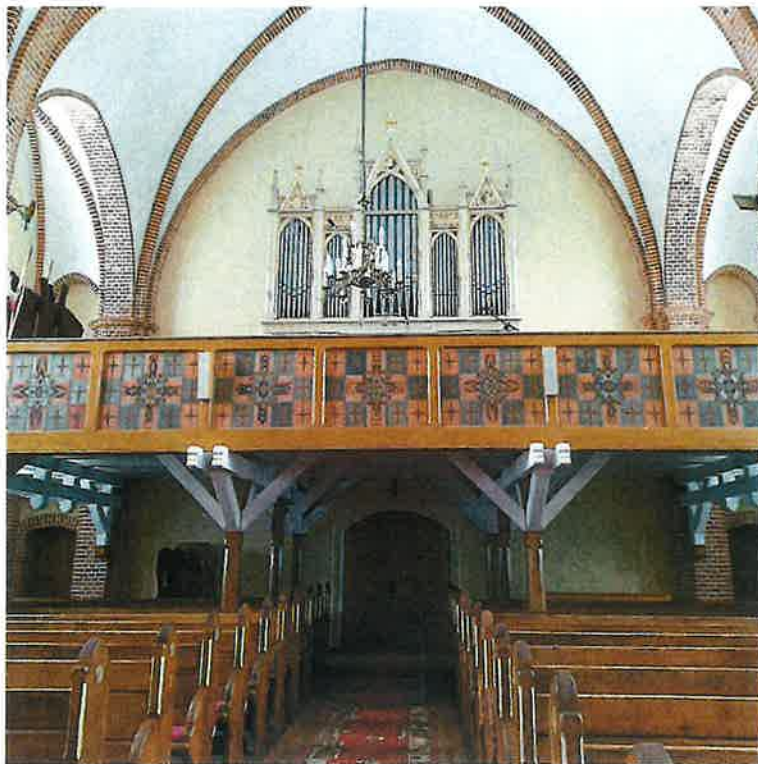

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY EMPORZE Z KOŚCIOŁA PW. ŚW. SZCZEPANA W RÓŻYŃSKU
WIELKIM (GM. PROSTKI)**

Adres: kościół parafialny pw. św. Szczepana w Różyńsku Wielkim, gmina Prostki, powiat ełcki, woj. warmińsko - mazurskie

Zakres opracowania: opis zabytku, stan zachowania, program prac konserwatorskich, dokumentacja fotograficzna

Nr rej: A-3034, z dn. 27.03.1990 r.

Autor: mgr Klaudia Czajewska

OPRACOWANIE NA PRAWACH AUTORSKICH

Augustów, 2024 r.

I. OPIS ZABYTKU

Empora znajduje się w kościele parafialnym pw. św. Szczepana (nr rej. A-3034) w Różyńsku Wielkim w gminie Prostki, powiecie ełckim, województwie warmińsko – mazurskim. Empora pochodzi z końca XIX wieku. Konstrukcja obiektu wykonana została z drewna sosnowego w technice ciesielskiej i stolarskiej w stylu neogotyckim. Jest oddzielną kondygnacją o charakterze antresoli, usytuowanej nad kruchtą. Jest częściowo oparta o ściany murów obwodowych i podtrzymywana przez osiem drewnianych filarów. Zamiast kapiteli kolumny posiadają ozdobne profilowane kroksztyny podtrzymujące podest empory. Kolumny mazerowane, kroksztyny pomalowane na biało. Balustrada prosta w formie. Parapet empory ma konstrukcję ramowo-płycinową. Podzielony jest na jedenaście prostokątnych polichromowanych płycin, wewnątrz, których znajdują się dekoracje w postaci malatur złożonych z niebiesko – czerwonych kwadratów z czarnymi gwiazdami oraz dużymi krzyżami w centrum. Reszta obiektu mazerowana. Na balustradzie znajduje się także gzyms wieńczący i cokołowy oraz szeroka poręcz. Parapet od wewnątrz malowany jednolicie białą (obecnie zszarzałą) farbą. Podłoga deskowana, surowa, lakierowana. Osiemnastogłosowe organy ustawione na emporze zostały wykonane z drewna i cynku w warsztacie Wilhelma Sauera we Frankfurcie nad Odrą w 1895 r. Obecnie szafa organowa pomalowana w kolorze bieli z matowymi złoceniami.

II. STAN ZACHOWANIA

Empora w stanie ogólnym dobrym. Należy wykonać niezbędne prace przy obiekcie. W wyniku niekorzystnych warunków wilgotnościowo-temperaturowych oraz korozji mikrobiologicznej (działania owadów - tykotki, spuszczele, kołatki) konstrukcja obiektu uległa nieznaczej degradacji. Na skutek osłabienia wytrzymałości drewna powstały uszkodzenia mechaniczne drewna w postaci podłużnych spękań, ubytków oraz otworów wylotowych po owadach. Mazerunki w wielu miejscach przetarte, łuszczą się, widoczne są również spękania i odspojenia. Polichromowane pola w dobrym stanie. Jedynie w niektórych miejscach widoczne są przetarcia i odspojenia. Kroksztyny pomalowanie wtórnie na kolor biały. Filary mazerowane, farba łuszczy się, widoczne odspojenia i złuszczenia. Odwrocie parapetu malowane jak cała empora również z widocznymi przetarciami, spękaniem i złuszczeniami warstwy malarskiej. Podłoga zmatowiona, zszarzała, z niewielkimi ubytkami.

III. CELE I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Głównym celem planowanych prac przy emporze: jest zatrzymanie procesów destrukcyjnych zachodzących w obiekcie, zabezpieczenie historycznych warstw technologicznych, rekonstrukcja brakujących elementów oraz przywrócenie pierwotnego wyglądu. Zatem oczekiwanym efektem przeprowadzonych prac będzie przywrócenie zabytkowi właściwości technicznych oraz walorów historycznych, artystycznych i estetycznych. Planowane prace konserwatorskie uwzględnią będą dezynfekcję i dezynsekcję drewna, impregnacji wzmacniającej jego struktury oraz usunięciu wtórnych przemalowań oraz kitów. W ramach prac restauratorskich zostaną uzupełnione i opracowane ubytki drewna, zgodnie z fakturą i oryginałem oraz przywrócone historyczne opracowania powierzchni.

Odpryski i złuszczenia farby na malaturach empory wskazują, że konstrukcja jest mazerowana (w celu udawania przez sosnę materiału szlachetniejszego - dębu), natomiast płyciny parapetu są polichromowane we wzory złożone z niebiesko – czerwonych kwadratów z czarnymi gwiazdami oraz dużymi krzyżami w centrum, tylko obecnie kolory są zszarzałe oraz pociemniałe. Na odpryskach widoczne są te same dekoracje tylko „żywszych” barwach.

Zastosowane materiały powinny mieć podobne właściwości fizyko – chemiczne do oryginalnej substancji zabytku, a także powinny być trwałe oraz łatwe do ewentualnego usunięcia. Naprawy powinny opierać się na tradycyjnych metodach rzemieślniczych, łącząc współczesne rozwiązania inżynierskie tak, aby nie naruszały historycznego obrazu zabytku.

Pożądane efekty po pracach:

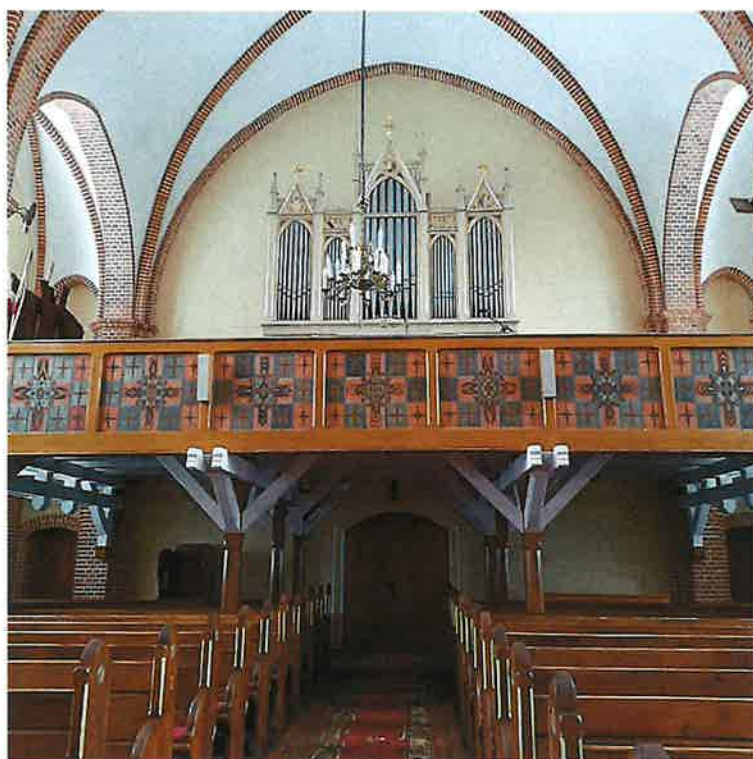
- zachowanie wartości dawności,
- zachowanie zastanej formy,
- zachowanie oryginalnej substancji i jej dominacja nad dodanymi uzupełnieniami.

IV. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

1. Wstępna dokumentacja konserwatorska stanu zachowania zabytku przed rozpoczęciem prac (opisowa i fotograficzna).
2. Oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń – metodą mechaniczną (pędzel z miękkim włosiem, szczotki, odkurzacze).
3. Wstępna dezynsekcja drewna poprzez iniekcję do otworów po owadach – przy użyciu strzykawki, oraz poprzez pędzlowanie (środkiem Per-xil lub Xirein, lub równoważnym).

4. Usunięcie przemalowań metodą chemiczną (środkiem 3VS, Scalpex lub równoważnym) z doczyszczeniem mechanicznym (skalpele).
5. Dezynsekcja drewna poprzez iniekcję do otworów po owadach – przy użyciu strzykawki, następnie pełne nasycenie struktury drewna poprzez pędzlowanie (środkiem Per-xil, Xirein, lub równoważnym). Powtórnie czynności po ok. 2 tygodniach.
6. Impregnacja strukturalna zniszczonego drewna poprzez pędzlowaniem przy użyciu żywicy akrylowej (np. Paraloid B-72) w rozpuszczalniku organicznym (aceton lub toulen lub ksylen) z dodatkiem środka biobójczego (ze względu na obecność drewnojadów).
7. Naprawy stolarskie – flekowanie, klejenie (np. klejem Patex, lub równoważnym), uzupełnienie ubytków drewnem zgodnym gatunkiem z oryginałem, sezonowanym), kitowanie otworów wylotowych po owadach – kitem drewnopodobnym, np. drobne trociny odpowiedniego gatunku drewna, wymieszane z klejem poliwinylowym), wraz z mechanicznym opracowaniem ich powierzchni, zgodnie z formą i fakturą oryginału.
8. Wykonanie kitów kredowo - klejowych w miejscach ubytku oryginalnego gruntu.
9. Założenie na całości powierzchni zachowanej polichromii buforowej warstwy werniksu (werniks firmy LeFranc, Renesans, lub równoważny).
10. Wykonanie podmalówki przy pomocy pędzla (farbami firmy Talens, Mamieri, lub równoważnymi).
11. Scalenie kolorystyczne uzupełnień pędzlem przy użyciu suchych pigmentów osadzonych na spoiwie akrylowym w kolorze oryginału.
12. Jeśli w trakcie prac zostaną odnalezione ślady złocen należy wykonać ich rekonstrukcję w technice zgodnej z oryginałem (na poler lub mat).
13. Zabezpieczenie powierzchni malarskiej werniksem końcowym (werniks firmy LeFranc, Renesans, Schmincke, lub równoważny).
14. W stosunku co do drewnianej podłogi należy postępować analogicznie jak z całą emporą. Podłogę empory należy całą zachować, oczyścić mechanicznie, zdezynfekować zaimpregnować, uzupełnić ubytki oraz zabezpieczyć lakierem.
15. Opracowanie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej (opisowej i fotograficznej).

V. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot.1. Widok ogólny na empore z prospektem organowym

Fot.2. Polichromowane pola balustrady empory – środkowa część

Fot. 3 i 4. Polichromowane pola balustrady empory strona lewa i prawa oraz profilowane zdobnie kroksztyny podtrzymujące obiekt

Fot.5. Polichromowane pola balustrady

Fot.6. Widok na chór, filary i krosztyny

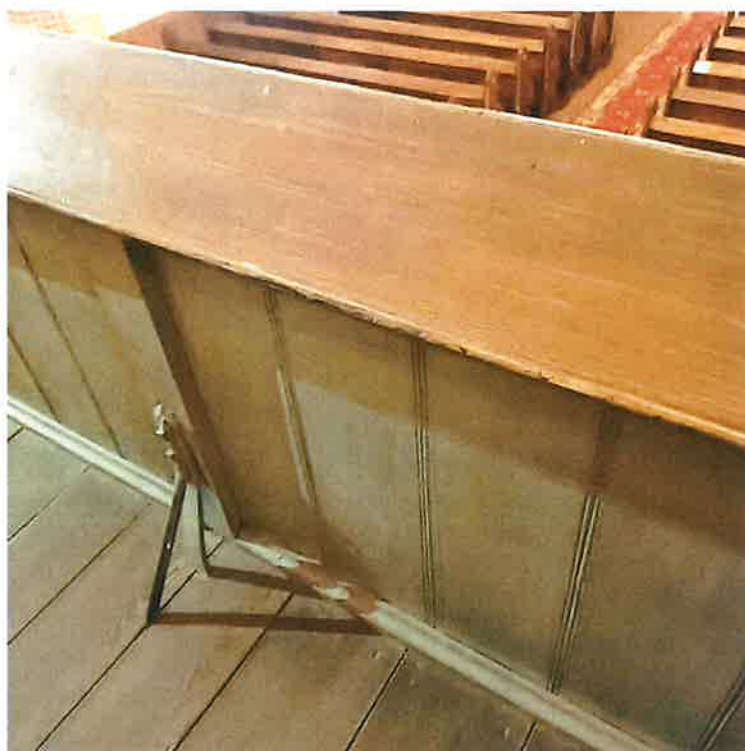
Fot.7 i 8. Widok na filary, krokwiny i deskowany strop chóru.

Fot.9. Podłużne spękanie na filarze

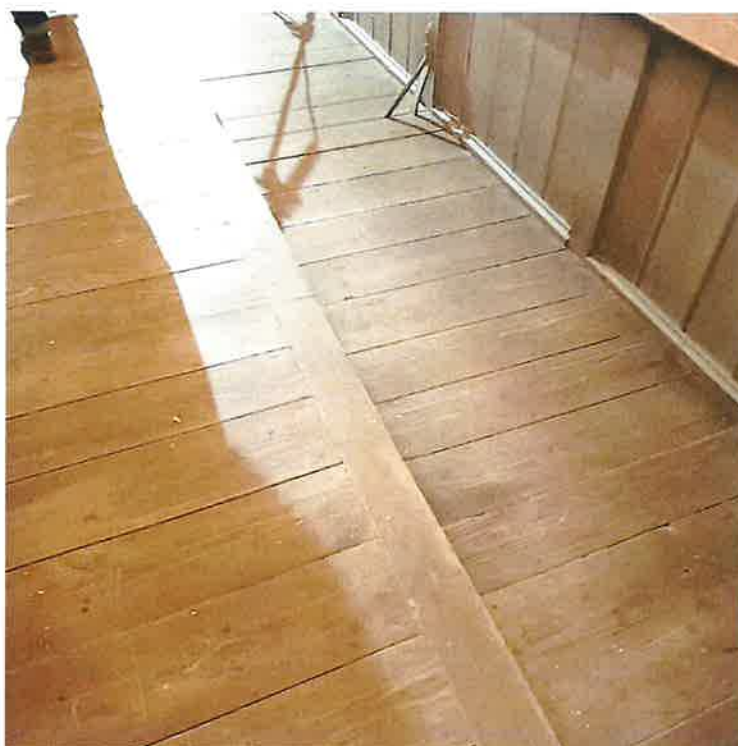
Fot.10. Strop i kroksztyny chóru

Fot.11. Odwrocie parapet empory. Widoczna zszarzała farba, ubytki, wyszczerbienia

Fot.12. Przetarcia na poręczy parapetu empory

Fot.13 i 14. Widok na surowe deski podłogi empory